

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П.Л.ШУПІКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол 15.05.2024 № 5

Голова вченої ради

чл.-кор. НАМН України, професор

Олександр ТОЛСТАНОВ

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН І ПРОГРАМА

циклу тематичного удосконалення

**«Курація пацієнта з депресією в загальній лікарській практиці за
принципами керівництва mhGAP»**

Тривалість навчання – 45 годин (1,5 кредита ЄКТС)

Тренінговий центр впровадження компетентнісного підходу в загальній
лікарській практиці Навчально-виробничого центру симуляційних методів
навчання імені Андрія Ткаченка

Київ – 2024

ПОГОДЖЕНО

Рішення вченої ради
медичного факультету

Протокол 08.05.24 № 05

Голова вченої ради медичного
факультету

Ольга

Ольга ПРОЦІОК

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ:

Матвієць Людмила	<p>Доцент тренінгового центру впровадження компетентнісного підходу в загальній лікарській практиці Навчально-виробничого центру симуляційних методів навчання імені Андрія Ткаченка, к.мед.н.</p> <p>Доцент кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги Національного університету охорони здоров`я України ім. П.Л.Шупика, к.мед.н.</p>
Кухарська Наталія	<p>Асистент тренінгового центру впровадження компетентнісного підходу в загальній лікарській практиці Навчально-виробничого центру симуляційних методів навчання імені Андрія Ткаченка, к.мед.н.</p> <p>Асистент кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги Національного університету охорони здоров`я України ім. П.Л.Шупика, к.мед.н</p>

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма циклу тематичного удосконалення «**Куражія пацієнта з депресією в загальній лікарській практиці**» призначена для лікарів: загальної практики - сімейних лікарів, терапевтів, ревматологів, кардіологів, пульмонологів, лікарів з медицини невідкладних станів, лікарів фізичної та реабілітаційної медицини.

Цикл проводиться відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУОЗ України імені П.Л. Шупика з урахуванням вимог постанови Кабміну від 14.07.2021 № 725 «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників», наказу МОЗ України від 22.06.2021 № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію», зареєстрованого в Мін'юсті 17.08.2021 за № 1081/36703 (із змінами та доповненнями), наказу МОЗ України від 18.08.2021 № 1751 «Про внесення змін до наказу МОЗ України від 22.07.1993 № 166», зареєстрованого в Мін'юсті 09.11.2021 за № 1467/37089, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабміну від 21.08.2019 № 800, (із змінами та доповненнями), наказу МОЗ України від 22.02.2019 № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів», зареєстрованого в Мін'юсті 25.03.2019 за № 293/33264, (із змінами та доповненнями) та інших нормативних документів, що регламентують підготовку фахівців галузі знань «Охорона здоров'я» на післядипломному етапі.

Мета циклу — удосконалення теоретичних знань та практичної підготовки, формування, оновлення, поглиблення ключових професійних компетентностей, а також отримання нових актуальних знань щодо психічного здоров'я, зокрема тривожно-депресивних розладів в загальній лікарській практиці, необхідних для професійної діяльності слухачів відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я, ознайомлення з новітніми досягненнями в галузі тощо.

Цикл тематичного удосконалення передбачає розгляд розділів:

1. Основні принципи допомоги та клінічної практики відповідно до керівництва mhGAP для ведення психічних, неврологічних розладів і розладів,

пов'язаних зі вживання психоактивних речовин, у неспеціалізованих закладах охорони здоров'я.

2. Діагностика депресивних розладів: оцінка психічного і фізичного стану пацієнта, ведення та подальший супровід відповідно до керівництва mhGAP на первинному рівні медичної допомоги.

3. Немедикаментозне лікування депресії - психосоціальні втручання.

4. Медикаментозне лікування депресії на рівні первинної допомоги.

5. Подальший супровід пацієнтів з депресією.

Програма охоплює обсяг як теоретичних, так і практично-прикладних знань, вмінь і навичок, необхідних лікарям: загальної практики - сімейним лікарям, терапевтам, ревматологам, кардіологам, пульмонологом, лікарям з медицини невідкладних станів, лікарям фізичної та реабілітаційної медицини.

У навчальному плані циклу зазначено контингент слухачів, тривалість їх навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми. У разі необхідності, враховуючи базовий рівень знань слухачів, кафедра може вносити корективи та доповнення до навчальних годин, які регламентовані навчальними планами, в межах 15% від загального обсягу часу.

Навчальний план та програма циклу тематичного удосконалення доповнені переліком питань до підсумкового іспиту, переліком практичних навичок, списком рекомендованих джерел.

Для виконання цієї програми під час навчання передбачено такі види навчальних занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарських занять, а також самостійну роботу слухачів.

Проміжний контроль знань здійснюється за рахунок годин, передбачених на семінарські заняття.

Для визначення рівня засвоєння програми циклу тематичного удосконалення передбачено підсумковий іспит (2 години), який складається з тестування; оцінки практичних навичок в симуляційних умовах (в симуляційних центрах, на манекенах тощо), якщо програма навчання передбачала вдосконалення або набуття практичних навичок; вирішення клінічних завдань.

Слухачам, які виконали програму і успішно склали іспит, видається посвідчення про проходження циклу встановленого зразка.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ «КУРАЦІЯ ПАЦІЄНТА З
ДЕПРЕСІЄЮ В ЗАГАЛЬНО-ЛІКАРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ»

Тривалість: 45 годин (1,5 кредита ЄКТС)

Контингент - лікарі: загальної практики - сімейні лікарі, терапевти, ревматологи, кардіологи, пульмонологи, лікарі з медицини невідкладних станів, лікарі фізичної та реабілітаційної медицини.

Код	Назва розділу	Кількість навчальних годин				
		Лекції	Семін. заняття	Практ. заняття	Самос. робота	Разом год./кред.
1	2	3	4	5	6	7
	Тестовий вхідний контроль рівня знань		1			1/0,03
1.0	Основні принципи допомоги та клінічної практики відповідно до керівництва mhGAP для ведення психічних, неврологічних розладів і розладів, пов'язаних зі вживання психоактивних речовин, у неспеціалізованих закладах охорони здоров'я.	2	3	4	2	11/0,37
2.0	Діагностика депресивних розладів: оцінка психічного і фізичного стану пацієнта, ведення та подальший супровід відповідно до керівництва mhGAP на первинному рівні медичної допомоги.	-	2	4	2	8/0,27

3.0	Немедикаментозне лікування депресії - психосоціальні втручання.	2	2	4	2	10/0,33
4.0	Медикаментозне лікування депресії на рівні первинної допомоги.	2	2	3		7/0,23
5.0	Подальший супровід пацієнтів з депресією		2	4		6/0,2
	Іспит		2			2/0,07
	Всього:	6	14	19	6	45/1,5

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
«КУРАЦІЯ ПАЦІЄНТА З ДЕПРЕСІЄЮ В ЗАГАЛЬНО-ЛІКАРСЬКІЙ
ПРАКТИЦІ»**

Код		Назва розділу, теми
Розділ	Тема	
1	2	3
1.		Основні принципи допомоги та клінічної практики відповідно до керівництва mhGAP для ведення психічних, неврологічних розладів і розладів, пов'язаних зі вживання психоактивних речовин, у неспеціалізованих закладах охорони здоров'я
1.	1.	1. Загальні принципи використання ефективних навичок комунікації: - створити середовище, яке сприяє відкритій комунікації - вміти залучити пацієнта до комунікації - вміти вислуховувати пацієнта - ставитися до людини дружньо, з повагою, без осуду - використовування належних вербальних навичок комунікації - уміти реагувати чутливо у ситуаціях, коли особа ділиться з вами своїм важким досвідом (про сексуальне чи фізичне насильство або самоушкодження). 2. Забезпечення поваги і гідності
1.	2.	Основи клінічної практики у сфері психічного здоров'я: - оцінка стану фізичного здоров'я - ведення стану фізичного здоров'я - проведення оцінки наявності ПНПР-розладів
1.	3.	Ведення ПНПР-розладів: - розробка плану лікування спільно з особою та її доглядачем - психосоціальні втручання для особи та її доглядача - фармакологічні втручання - скерування до фахівців з психічного здоров'я вторинного рівня - адаптація планів лікування для особливих груп населення
1.	4.	Загальні принципи подальшого супроводу
2.		Діагностика депресивних розладів: оцінка психічного і фізичного стану пацієнта, ведення та подальший супровід відповідно до керівництва mhGAP на первинному рівні медичної допомоги
2.	1.	Алгоритм оцінки пацієнта з можливим депресивним розладом або іншим ПНПР-розладом/фізичним розладом

2.	2.	Ведення пацієнта з можливим депресивним розладом або іншим ПНПР-розладом/фізичним розладом
2.	3.	Особливості перебігу та лікування депресії на фоні різних соматичних захворювань
2.	4.	Самоушкодження, суїцидальні наміри і дії
3.		Немедикаментозне лікування депресії - психосоціальні втручання
3.	1.	Психоосвіта
3.	2.	Зниження рівня стресу та посилення соціальної підтримки
3.	3.	Посилення функціонування у повсякденній діяльності та у житті спільноти
3.	4.	Короткотривала психологічна допомога при депресії: - кроки короткотривалої інтервенції, - управління проблемами - здорове мислення - техніки самопомоги пацієнту
3.	5.	Елементи когнітивно-поведінкової терапії і мотиваційне консультування при психосоціальних втручаннях.
4.		Медикаментозне лікування депресії на рівні первинної допомоги
4.	1.	Підходи до призначення антидепресантів
4.	2.	Перша лінія антидепресантів, рекомендована для лікування депресії на первинному рівні медичної допомоги.
5.		Подальший супровід пацієнтів з депресією
5.	1.	Моніторинг оцінок щодо зміни стану пацієнта
5.	2.	Моніторинг і перегляд лікування
5.	3.	Надання своєчасної невідкладної медичної допомоги при виникненні станів, що загрожують життю
5.	4.	Психологічна підтримка членів родини та/або законних представників, та/або осіб, які здійснюють догляд за пацієнтом

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
ДЛЯ ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
«Курація пацієнтів з депресією в загально-лікарській практиці за
принципами керівництва mhGAP»**

№ з/п	Назва практичної навички
1.	Провести оцінку психічного і фізичного стану пацієнта на наявність психоневрологічних поведінкових розладів за керівництвом ВООЗ mhGAP
2.	Провести діагностику ступеня тяжкості тривожно-депресивного/депресивного синдрому за опитувальником пацієнта про стан здоров'я (Patient Health Questionnaire - PHQ-9)
3.	Розробити план ведення та подальший супровід відповідно до керівництва mhGAP на первинному рівні медичної допомоги
4.	Провести короткострокове втручання пацієнтові з розладами психічного здоров'я, застосовуючи елементи когнітивно-поведінкової терапії та мотиваційного консультування

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО ІСПИТУ
ДЛЯ ЦИКЛУ ТЕМАТИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
«КУРАЦІЯ ПАЦІЄНТІВ З ДЕПРЕСІЄЮ В ЗАГАЛЬНО-ЛІКАРСЬКІЙ
ПРАКТИЦІ»**

1. Які основні положення закону України «Про психіатричну допомогу» треба знати фахівцям загальної лікарської практики?
2. Яким нормативно-правовим актом регулюється надання медичної допомоги при депресивних розладах?
3. Що включає в себе керівництво ВООЗ mhGAP?
4. Для кого розроблено керівництво ВООЗ mhGAP?
5. Які етіопатогенетичні особливості тривожно-депресивного або депресивного розладу у пацієнта впливають на розвиток депресивного стану під час пандемії COVID 19?
6. Які етіопатогенетичні особливості тривожно-депресивного або депресивного розладу у пацієнта можуть впливати на розвиток депресивного стану через повномасштабне військове вторгнення?
7. Яку роль грають елементи когнітивно-поведінкової терапії в діагностиці та лікуванні депресивних розладів?
8. Які соматичні захворювання є високо коморбідними з депресією?
9. Що включає в себе «покрокова допомога» при депресивних розладах?
10. Які стани з депресивними ознаками є показами до консультації у лікаря-психіатра?
11. Які критерії наявності у пацієнта депресивного розладу?
12. Що відноситься до основних та додаткових і симптомів депресії?
13. Які особливості перебігу депресії у пацієнтів з ХНІЗ?
14. Які особливості перебігу депресії у жінок в перинатальному періоді?
15. Які особливості перебігу депресії у пацієнтів похилого віку?

16. Які особливості перебігу депресії у дітей і підлітків?
17. Які діагностичні інструменти для клінічного моніторингу депресії в загальній практиці?
18. Які особливості оцінки ангедонії за PHQ-9?
19. Які особливості оцінки гіпотимії за PHQ-9?
20. Які особливості оцінки порушень сну за PHQ-9?
21. Які особливості оцінки втоми та нестачі енергійності за PHQ-9?
22. Які особливості оцінки порушень харчування за PHQ-9?
23. Які особливості оцінки песимістичних думок і почуття провини за PHQ-9?
24. Які особливості оцінки проблем з концентрацією уваги за PHQ-9?
25. Які особливості оцінки психомоторної загальмованості та ажитації за PHQ-9?
26. Які особливості оцінки впливу окремих симптомів на рівень загального функціонування за PHQ-9?
27. Які особливості оцінки суїцидальної налаштованості за PHQ-9?
28. Які особливості діагностики депресії у пацієнтів з ХНІЗ?
29. Які особливості діагностики депресії у жінок в перинатальному періоді?
30. Які особливості діагностики депресії у пацієнтів похилого віку?
31. Які особливості діагностики депресії у дітей і підлітків?
32. Що таке мотиваційне інтерв'ю?
33. Для чого використовуються елементи когнітивно-поведінкової терапії в роботі з депресивними пацієнтами?
34. Що входить до складу психоосвітніх заходів?
35. Які принципи консультування застосовуються керівництвом ВООЗ mhGAP?
36. Які є техніки самоконтролю для пацієнтів з ХНІЗ та депресією?
37. Що входить в процедуру отримання інформованої згоди на лікування?
38. Які основні нейротрансмітерні системи задіяні в лікуванні депресії?

39. Які групи антидепресантів рекомендовані для застосування в загальній практиці і чому?
40. Які препарати для лікування серцево-судинних та ревматичних захворювань можуть викликати депресивні порушення?
41. Що таке фіброміалгія та синдром неспокійних ніг? Тактика лікування.
42. Які препарати найбільш ефективні для відновлення емоційного стану при хронічному болю?
43. Які препарати для лікування захворювання органів дихання, органів травлення, сечостатевої системи можуть викликати депресивні порушення?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Керівництво mhGAP для ведення психічних, неврологічних розладів і розладів, пов'язаних зі вживанням психоактивних речовин, у неспеціалізованих закладах охорони здоров'я. Копенгаген: Всесвітня організація охорони здоров'я, Європейське регіональне бюро; 2020 р. Ліцензія: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
2. Посібник mhGAP з надання допомоги за гуманітарних надзвичайних станів (mhGAP-ГУМ). Копенгаген: Всесвітня організація охорони здоров'я, Європейське регіональне бюро; 2016.
3. Інструменти mhGAP для громади Програма дій із подолання прогалин у сфері психічного здоров'я ВООЗ (mhGAP). 2019.
4. Наказ МОЗ України від 25.12.2014 № 1003 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при депресії" Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (УКПМД) «Депресія (легкий, помірний, тяжкий депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом, рекурентний депресивний розлад, дистимія».
5. Інформаційна записка. Аспекти психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під час спалаху COVID-19. Референтна група МПК із ПЗПСП в умовах надзвичайної ситуації (Inter-Agency Standing Committee), Лютий 2020.

Допоміжна література

1. Miller William R. (William Richard). Motivational interviewing : helping people change / by William R. Miller and Stephen Rollnick.—3rd ed. 662 p. ISBN 978-1-60918-227-4

Інформаційні ресурси

1. Psychological First Aid (Перша психологічна допомога)

https://www.who.int/mental_health/publications/guide_field_workers/en/

Управління проблемами Плюс (УП+) («Problem Management Plus»), посилання:

http://www.who.int/mental_health/emergencies/problem_management_plus/en/

2. Посібник «Групова міжособистісна терапія (MOT) при депресії» («Group Interpersonal Therapy (IPT) for Depression»),

Посилання: http://www.who.int/mental_health/mhgap/interpersonal_therapy/en

13. Посібник «Здорове мислення» («Thinking Healthy»),

посилання: http://www.who.int/mental_health/maternal-child/thinking_healthy/en